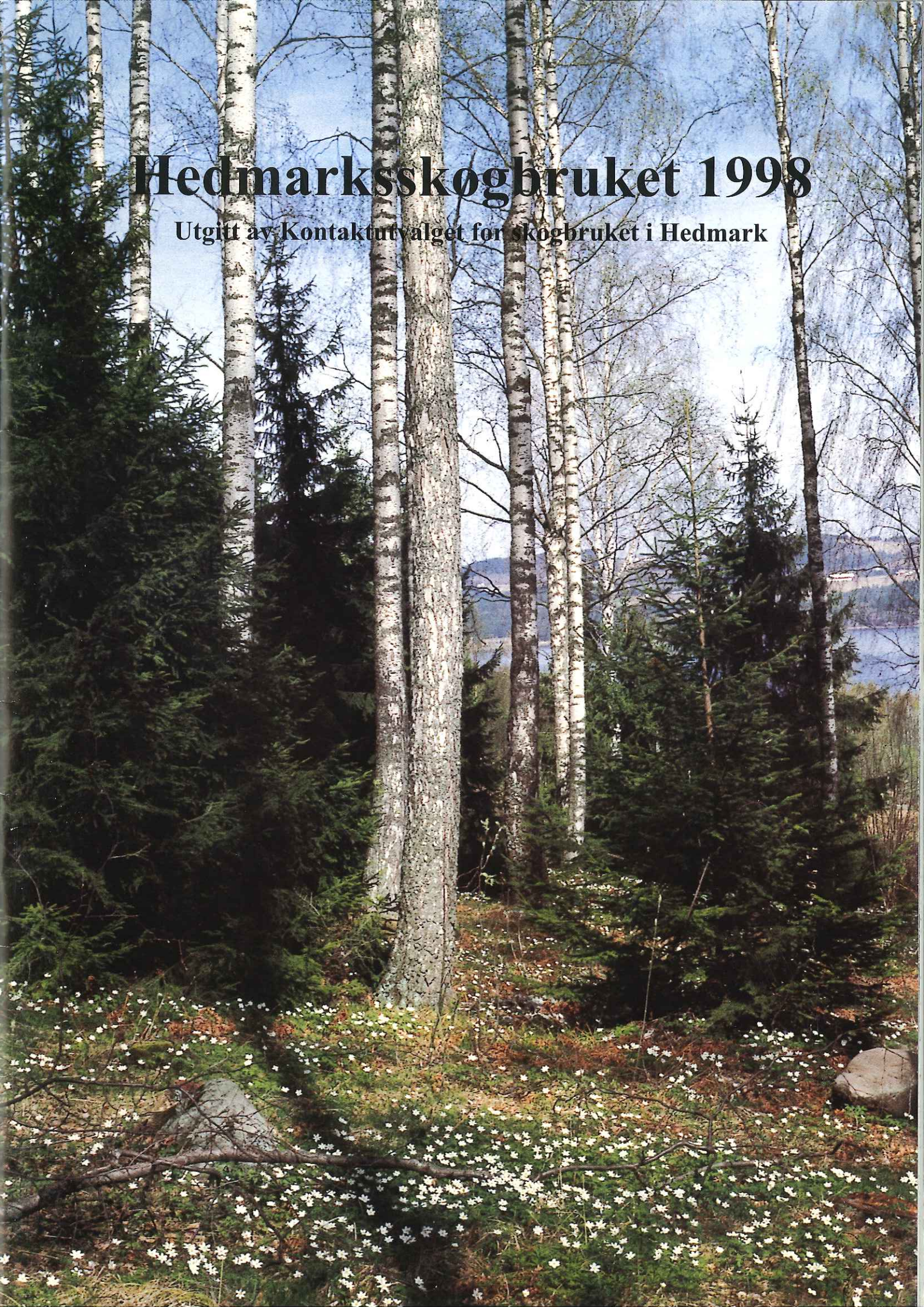

Hedmarksskogbruket 1998

Utgitt av Kontaktutvalget for skogbruket i Hedmark

Hedmarksskogbruket 1998

SKOGBRUK OG SKOGNÆRING

"Hedmarksskogbruket" gir en oversikt over virksomheten på de sentrale fagfelter i skogbruket i fylket hvert år. Kontaktutvalget for Skogbruket i Hedmark, der skogeierforeningene, Skogoppsynet og Skogselskapet er medlemmer, står for utgivelsen. Det er Skogavgiftsregnskapet som utgjør den sentrale kilden for statistikkdataene. Disse dokumenterer de samlede resultater av virksomheten på de mange tusen skogeiendommene og avspeiler samtidig resultatene av den rådgivning og påvirkning som Kontaktutvalgets medlemmer i årets løp – sammen og enkeltvis – har bidratt med.

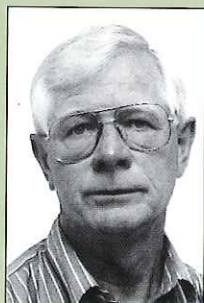
Kontaktutvalget ble i 1998 utvidet med ett medlem idet organisasjonen Jenter i Skogbruket fikk medlemskap. Dette kan oppfattes som en anerkjennelse av den innsats "jentene" står for i hedmarks-skogbruket, men først og fremst som en anledning til å bringe inn nye idèer, momenter og synspunkter i utvalgets arbeid. Hedmarks Jenter i Skogbruket ønskes med dette velkommen i Kontaktutvalget!

Skognæringen utgjør en viktig del av næringslivet i Hedmark. Skogproduksjon og foredling av råstoff fra skogen bidrar til verdiskaping og sysselsetting. Det er et mål at skognæringen styrkes, at det skapes flere arbeidsplasser og større verdier. I denne sammenheng settes søkelyset på virkeskjeden – "fra stubbe til marked" – ut fra erkjennelsen av at potensialet ligger i nyskaping og høyere foredlingsgrad. Det er tatt initiativ til, og det pågår, en rekke tiltak som har som mål å bidra til en positiv utvikling, og medlemmene i Kontaktutvalget er aktive deltakere i flere. "Næringsforum for Skog og Tre" i Hedmark ble etablert i 1998 med sentrale representanter for skogbruk og skogindustri og med Fylkesmannen som inspirator. Positiv profilering av skognæringen, og sterkere samarbeide langs og på tvers av virkeskjeden, er sentrale mål for virksomheten. Det er grunn til å håpe at den nye stortingsmeldingen om skogbruket kan gi inspirasjon til å vektlegge arbeidet, både lokalt og sentralt – og spesielt skape engasjement for næringsaktørene selv.

Miljøhensyn er et stikkord som preger nær sagt ethvert tiltak i skogbruket, og alle i bransjen er medansvarlige for at tiltakene utføres innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Det er gledelig å registrere næringens engasjement i miljøtiltakene og interessen for opplæring og etterutdanning blant utøverne. De praktiske resultater kommer mer og mer til syne, og kanskje kan det etter hvert oppnås at hedmarksskogbrukets miljøengasjement kan bli en kvalitetsfaktor for de produkter som tilbys markedet?

Den langsiktige ressursforvaltningen, med forsvarlig etablering og pleie av ny skog etter avvirkning, er selve fundamentet for at hedmarksskogbruket også i fremtiden skal kunne gi en høy avkastning av kvalitetsvirke - og som derved kan gi grunnlag for videre verdiskaping. Det er derfor tilfredsstillende å kunne dokumentere at skogkulturinvesteringene igjen har økt.

Gunleik Kaafjeld
fylkesskogsjef

Sammendrag

Skogbruket i Hedmark 1998 – en oversikt

Vekstforholdene for skogen var gunstige med rikelig og jevnt fordelt nedbør. Temperaturen var imidlertid lav, og frøåret på grana ga derfor ikke modent frø i høyereliggende strøk. Konglesankingene måtte begrenses til områder under 450 meter over havet i midtre og søndre del av fylket der det ble sanket ca 30 tonn grankongler. Det kjølige og fuktige været hadde som positiv effekt at det dempet angrepene av granbarkbillen og reduserte oppformeringen.

Avvirkningen til industrielle formål er redusert med 5% til 2,1 mill. m³, men utgjør likevel ca 85% av hva som regnes som potensialet.

Investeringene i foryngelse og pleie av skogen har tatt seg noe opp igjen. Markberedningsaktiviteten var ekstra stor, og det ble nådd en historisk rekord med vel 48.000 dekar, det samme som målet i fylkets foryngelsesstrategi. Suppleringsplanting og ungskogpleie økte også bra.

Det er utarbeidet foryngelsesstrategi for fylket med bl.a. mål for fordelingen mellom planting, såing og naturlig foryngelse. Målene viser at det kreves et løft i kulturtiltakene for å sikre gode nok foryngelser.

Mangel på arbeidskraft til kulturarbeider er et økende problem. Dette viser seg fort når prosjekter blir igangsatt for å øke kulturaktiviteten. Lokalt har arbeidskraftmangel ført til mindre nyplanting fordi ungskogpleie ble stimulert med økt tilskudd og derved prioritert foran. Arbeidskraftproblemen forsøkes motvirket gjennom flere lokale prosjekter. Dessuten virker tilskuddet til manuell førstegangstynning positivt ved å gi sysselsetting til arbeidskraft utenom kultursesongen. Denne tynningen representerer ca 60 årsverk.

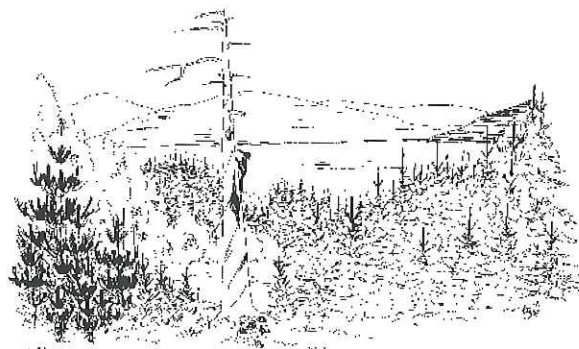
Investering i veger er fortsatt viktig for en effektiv utnyttning av skogressursene, og antall kilometer ferdig veg har fortsatt å stige.

Skogbruksplanleggingen viser stabil aktivitet, og områdetaksering er den dominerende metoden. Betydelig aktivitet innen geografiske informasjonssystemer (GIS) og GEOVEKST-samarbeid bidrar kontinuerlig til rasjonelle opplegg og bedre resultater.

Prosjektet *"Skogbrukets etterutdanning i Hedmark"* er avsluttet, og resultatet vil bli videreført i form av *"Skogeierskolen"* tilpasset fire ulike skogeierkategorier. *"Skogeiersertifikat"* blir dokumentasjonen på fullført opplæring. Skogsarbeidere og maskinførere får tilbud om årlig vedlikehold av kompetanse som skal dokumenteres med *"Kompetansekort"*.

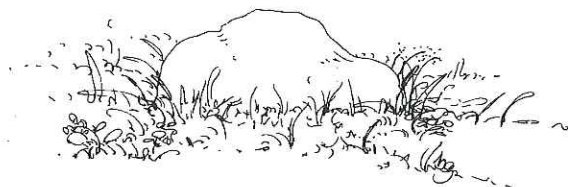
Informasjonskonsulenten var på plass igjen 1. mai og med kontor på Norsk Skogbruksmuseum. Det er fortsatt skoleverket som er viktigste målgruppe for hans virksomhet.

Utnytting av trevirkets egenskaper på en bedre måte har blitt viet betydelig oppmerksomhet. Dette vil kunne øke verdiskapingen i hele skognæringen og spenner fra små lokale tiltak og til samarbeidet i *"Næringsforum for Skog og Tre"*.

Tømmeravvirkningen

	Kvantum mill m ³	Verdi mill kr	Gj.snitt kr/m ³
1997	2,2	809	367
1998	2,1	760	362

Manuell førstegangs tynning

Tilskudd til manuelt utført førstegangs tynning var i 1998 300 kr/dekar. Det kom i løpet av året inn 450 søknader om tilskudd til tynning. Tilskuddsberettiget areal var på 10.000 dekar. På det grunnlag ble det utbetalt 3 mill. kr. Dette var en tilbakegang på 15 % sammenlignet med 1997. Tilbakegangen skyldes trolig at andelen manuell arbeidskraft som er tilgjengelig for skogbruket, fortsatt skrumper inn.

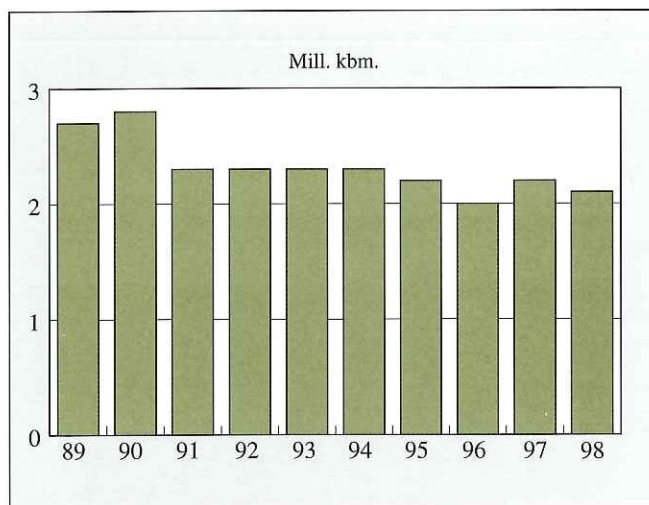
Tyngden av tynningsarbeidet ble utført i barskog, hvorav 43 % i furuskog og 23 % i granskog. Tynning i blandingsbestand utgjorde 32 %, mens tynning i rene lauvbestand utgjorde bare 2 %.

Tynningsarealet fordeler seg på eierkategoriene med 30 % på eiendommer under 1000 dekar, 37 % på eiendommer mellom 1000 og 5000 dekar og 33 % på eiendommer over 5000 dekar.

Skogeierne utførte 33 % av arbeidet, 24 % ble utført av fast leiet arbeidskraft, og størsteparten av de resterende 43 % ble utført av tilfeldig leid arbeidskraft.

Arbeidsinnsatsen representerer ca 60 årsverk. Tilskuddet bidrar dermed til en betydelig sysselsettingen av vår gjenværende arbeidskraft i kritiske perioder over året.

Avvirkningen siste 10-årsperiode

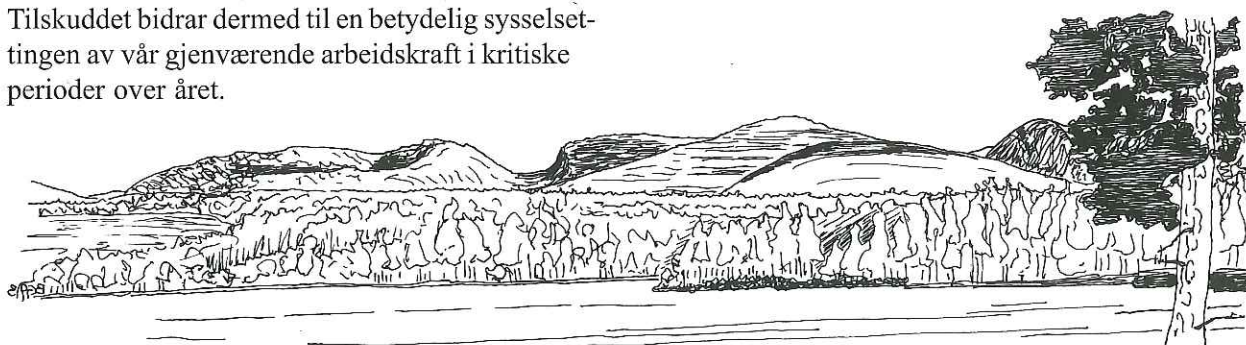

Tømmeravvirkningen

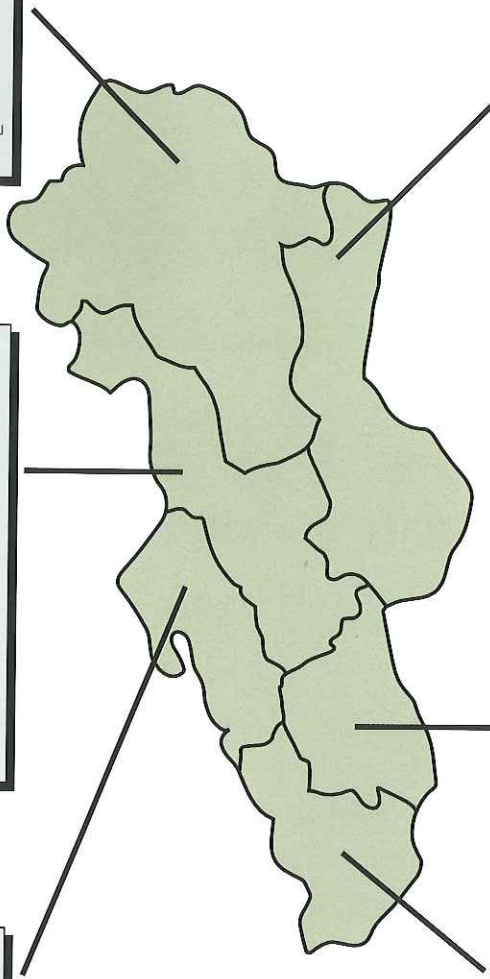
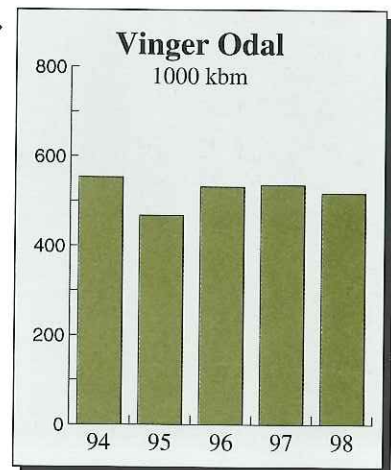
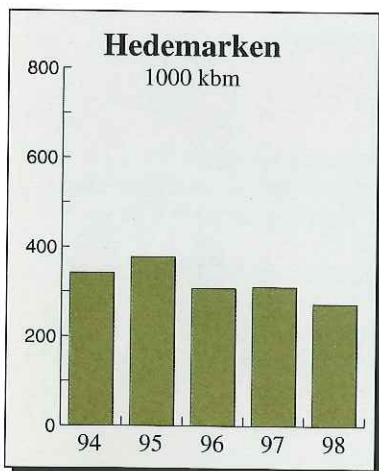
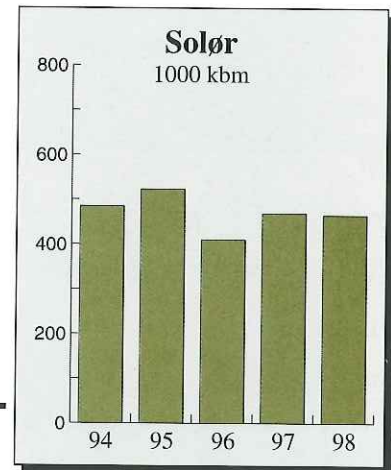
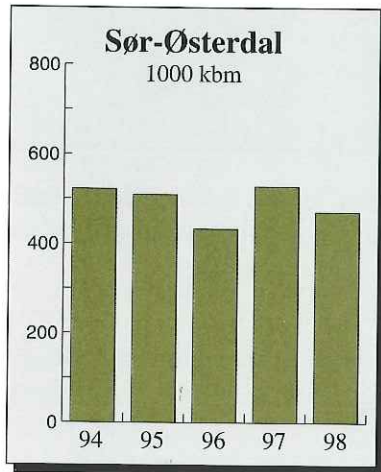
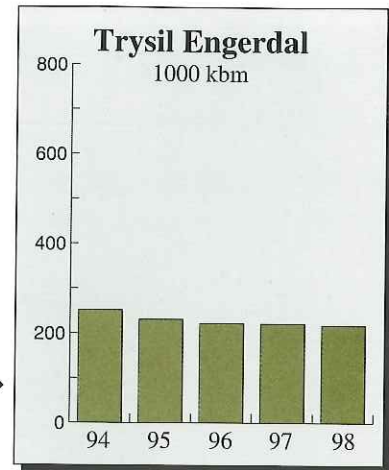
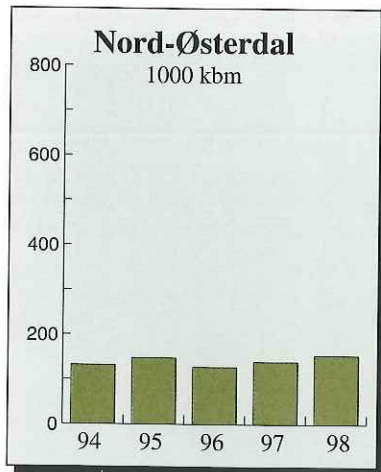
Oppgaver fra skogavgiftsregnskapet viser en avvirkning til industrielle formål på **2,1 mill. m³**. Dette er en nedgang på 0,1 mill. m³ (5%) fra 1997 og er den nest laveste avvirkningen de siste 10 årene. Avvirkningen har sunket i 11 kommuner, økt i 8, og vært tilnærmet den samme i 3 kommuner.

Bruttoverdien av avvirkningen er 760 mill. kroner som er 6% lavere enn i 1997, og gjennomsnittsprisen blir derved også litt lavere.

Driftsforholdene var relativt normale og har neppe påvirket avvirkningsnivået. Det har også vært avsetning på alle de viktigste tømmer Sortimentene.

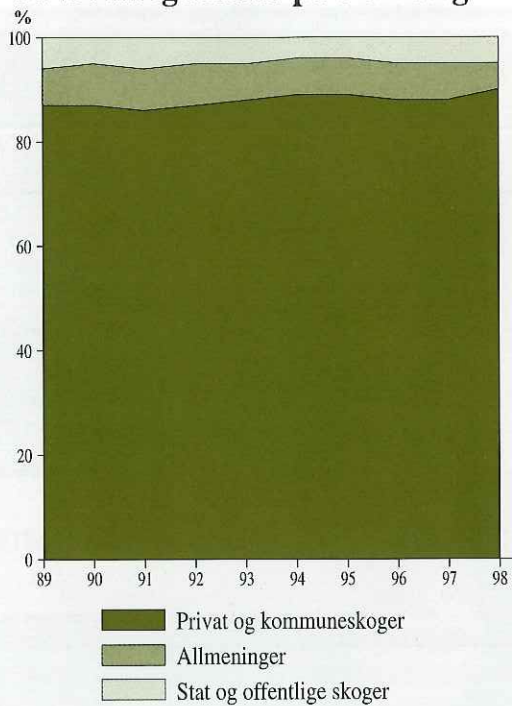

Tømmeravvirkingen

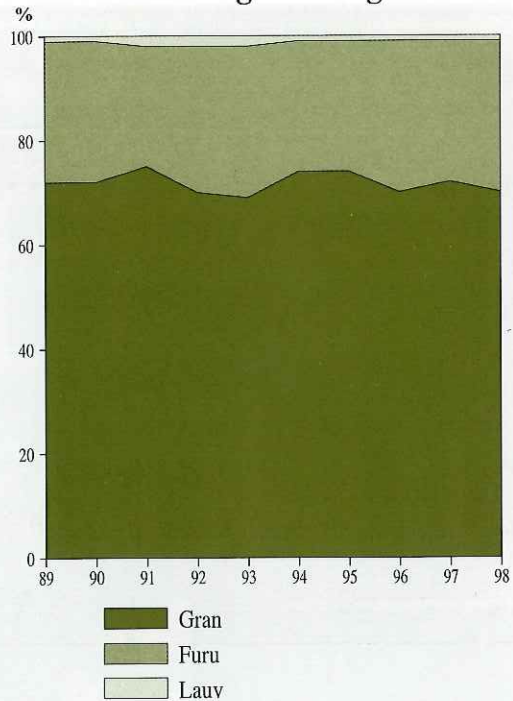

Tømmervirkning

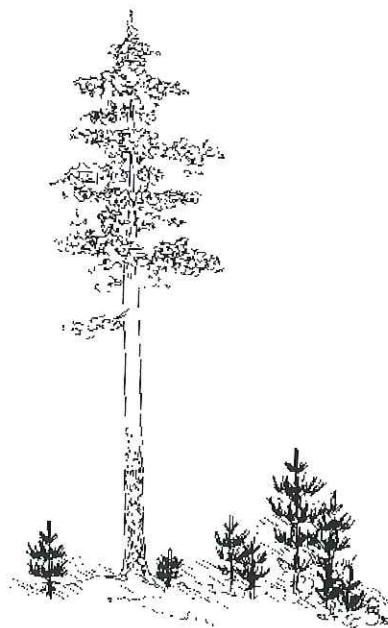
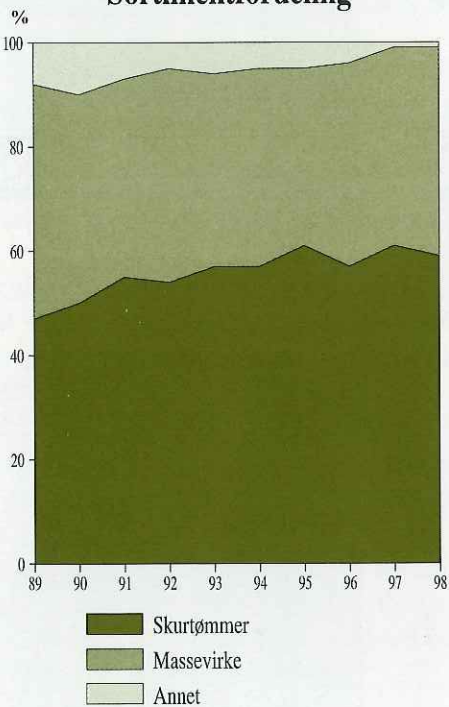
Avvirkning fordelt på eierkategori

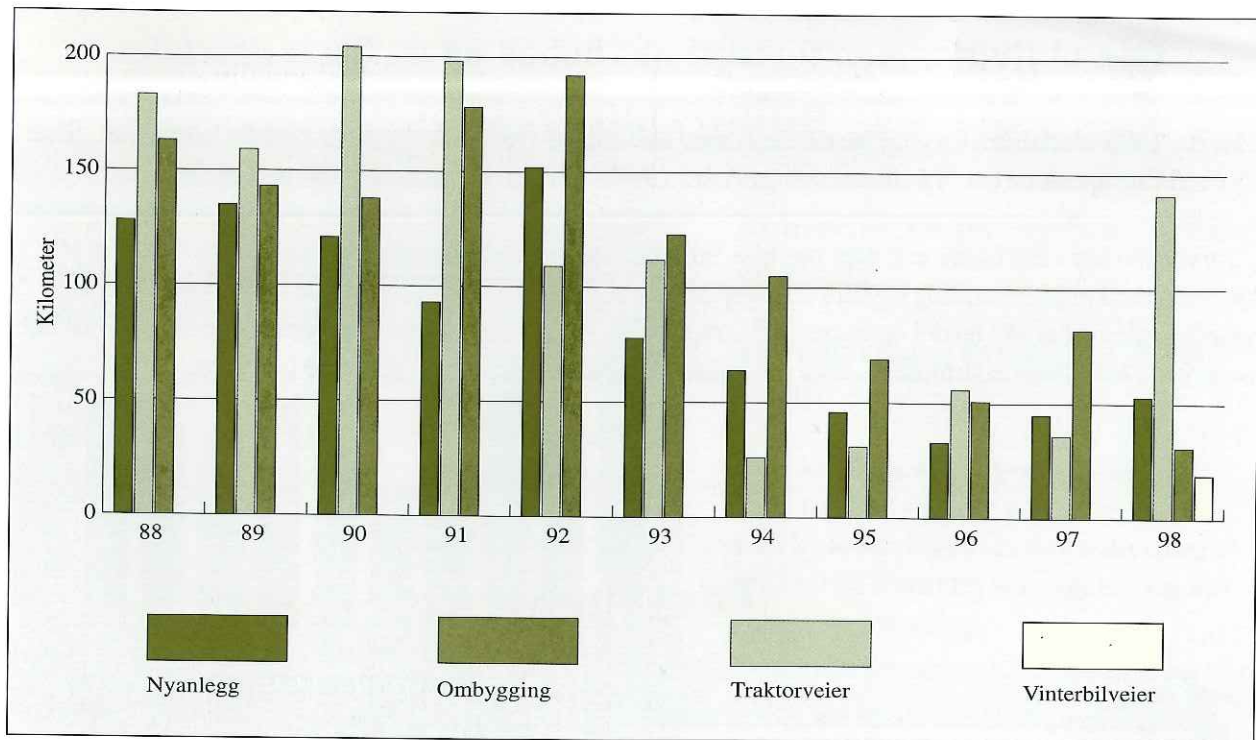
Treslagfordeling

Sortimentfordeling

Skogsveger

Investeringene i skogsveger målt i ferdig godkjente anlegg fortsetter å stige. Dette er i samsvar med våre forventninger basert på anleggsaktiviteten de siste årene. Skogsveganlegg blir gjerne gruset og ferdig godkjent 2-3 år etter anleggsstart. På grunnlag av årets aktivitetsnivå, er det grunn til å forvente en svak nedgang igjen de nærmeste årene.

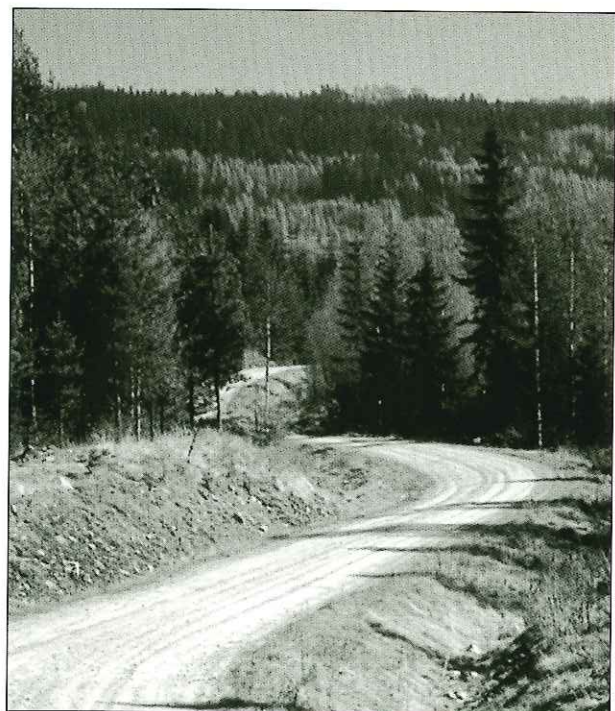
Prisnivået er stabilt tross en økning i enhetskostnaden for nybygging av bilveger og traktorveger. Økningen skyldes noen få ekstremt vanskelige og kostbare anlegg. Prisen for bilveger ferdig godkjent i 1998 var **194 kr/m** for nyanlegg og **93 kr/m** for ombygging. Bygging av traktorveger kostet **35 kr/m**.

Skogbrukets vegnett er stadig viktigere for å opprettholde aktivitetene i skogen. Hedmarkskogbruket har ca. 13.000 km skogsbilveger. Det er vel det dobbelte av fylkets offentlige vegnett.

Planleggeren vektlegger miljømessig tilpasning av skogsvegen. Vegen må gli mest mulig anonymt inn i landskapet. Vassdrag, sjøer, våtmark og spesielle biotoper søkes unngått.

Bildet viser en skogsveg bygd etter gjeldende normaler og tilpasset landskapet ved at den raskt «forsvinner» inn i skogen.

Foto: Vegavdelingen.

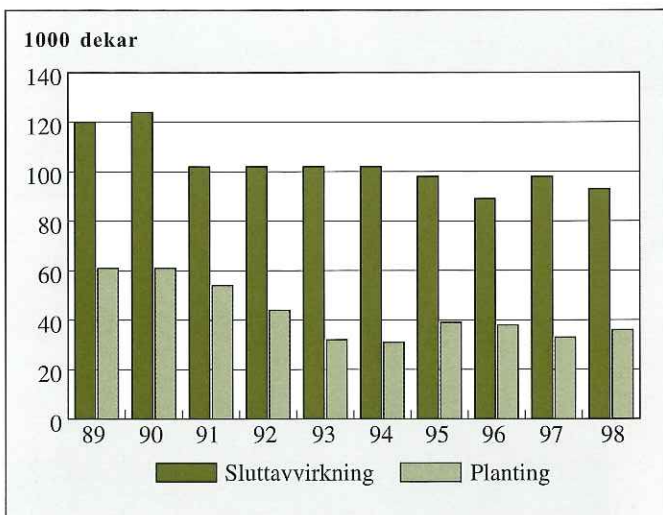

Økt aktivitet, men fortsatt økt behov på de fleste områder.

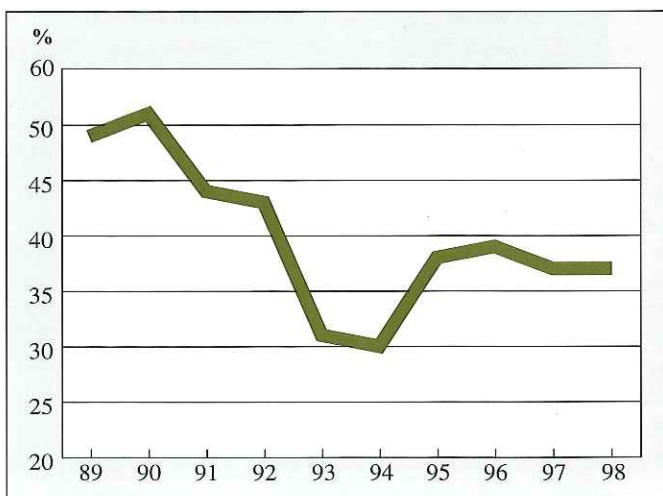
Det er i 1998 utarbeidet foryngelsesstrategi med måltall for Hedmark. Se egen omtale lenger bak. Sluttavvirkningsarealene fra "Hedmarksskogbruket 1997" er i den forbindelse blitt noe endret.

Aktiviteten har vært bedre enn året før, bl.a. som en reaksjon på økt tilskudd. Særlig har det vært stor aktivitet med markberedning og suppleringsplanting som ligger tett opp til de nye måltallene, men også ungskogpleien har økt en del og ligger 20% over 1997. Nyplantingen har imidlertid ikke økt i forhold til behovet. Dette tiltaket stimuleres ikke med tilskudd i samme grad som de andre tiltakene.

Foryngelse

Tilplantet areal sammenlignet med beregnet sluttavvirkningsareal samme år.

Nyplantingen vist i prosent av sluttavvirkningsarealet året før.

Nyplantingen utgjør 77% av målsettingen

36 000 dekar er nyplantet med 6,5 mill. planter. Dette utgjør 37% av arealet som er hogd for foryngelse året før.

885 000 planter er brukt til suppleringsplanting.

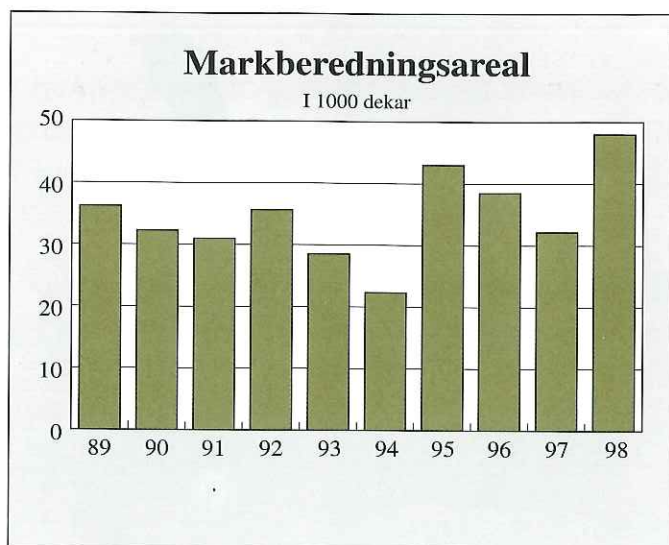
92% av plantene er gran.

Såing er foretatt på 3646 dekar.

Andelen planting har stabilisert seg de siste fire årene.

Andelen bør økes vesentlig for å kunne sikre forsvarlig foryngelse i deler av gran-skogen.

Markberedning

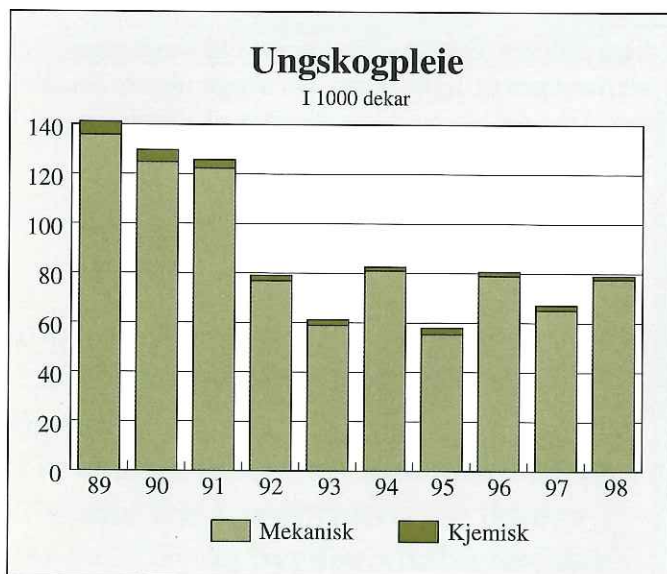

Målsettingen for markberedning er nådd!

Markberedning er utført på 48 000 dekar.

Den kraftige økningen kan forklares med bevisst satsing på å øke markberedningen, bedre utnytting av frøåret til naturlig foryngelse, og økt interesse for såing.

Ungskogpleie

Utført ungskogpleie utgjør 80% av målsettingen.

Ungskogpleie er utført på 79 000 dekar.

Aktiviteten har de siste 7 årene vært relativt stabil og variert rundt ca 70% av målsettingen.

Skogsprøytingens andel av ungskogpleien utgjør 1817 dekar. Dette er 0,14 promille av produktivt skogareal eller 1,8 % av årlig foryngelsesareal.

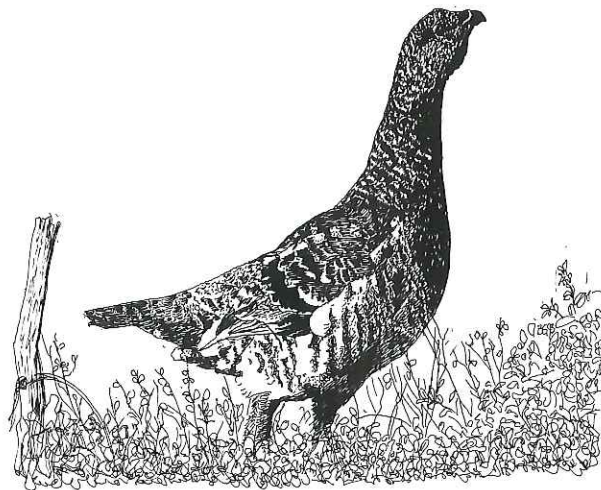
Skogbruksplanlegging

Det ble i 1998 ferdigstilt skogbruksplaner og skogoversikter på 775.000 dekar.

Total kostnad var 11,5 mill. kroner og tildelt tilskudd over LUF var 6,5 mill. kroner.

Flere større områdetakster er avsluttet dette året. Det virker som om skogeierne ønsker at det skal gå noe lenger til før retaksering enn de 10 år som det har vært tradisjon for. 12 – 14 år er nå mer aktuelt.

Landbruksdepartementets arbeidsgruppe for utvikling innen skogbruksplanleggingen la i høst fram sin innstilling "Skogbruksplanlegging som skogpolitisk virkemiddel". Rapporten vektlegger økt innhold i planene mht miljø-/flerbrukselementer og verdiskaping. Det er foreslått en differensiering av registreringsmetodikk med hovedvekt på de mest produktive arealene, og det er fokusert på at planen skal være skogeiers verktøy og at planen må utvikles videre.

I 1998 har det kommet tre EDB-program på markedet som alle inneholder kart og register og med kopling mellom disse. Systemene gjør det mulig å ajourføre planen på en annen måte enn tidligere. Brukeren kan ta ut kart og registerdata på vanlig skriver. Interessen for å anskaffe slike program ser ut til å være stor blant skogeierne, og arealene for nye takster som dekkes av elektronisk skogbruksplan antas for nye områder å ligge på 40 – 50%.

Fylket bruker betydelige ressurser på GEOVEKST for å etablere digitale grunnkartdata til skogbruksplanleggingen. Kartene blir ajourført samtidig med overføringen til digital form. For skogbruket er det særlig viktig å få oppdatering av vegger og eiendomsgrenser. Arbeidet blir også koordinert med ajourføring av viltkart og registrering av kulturminner.

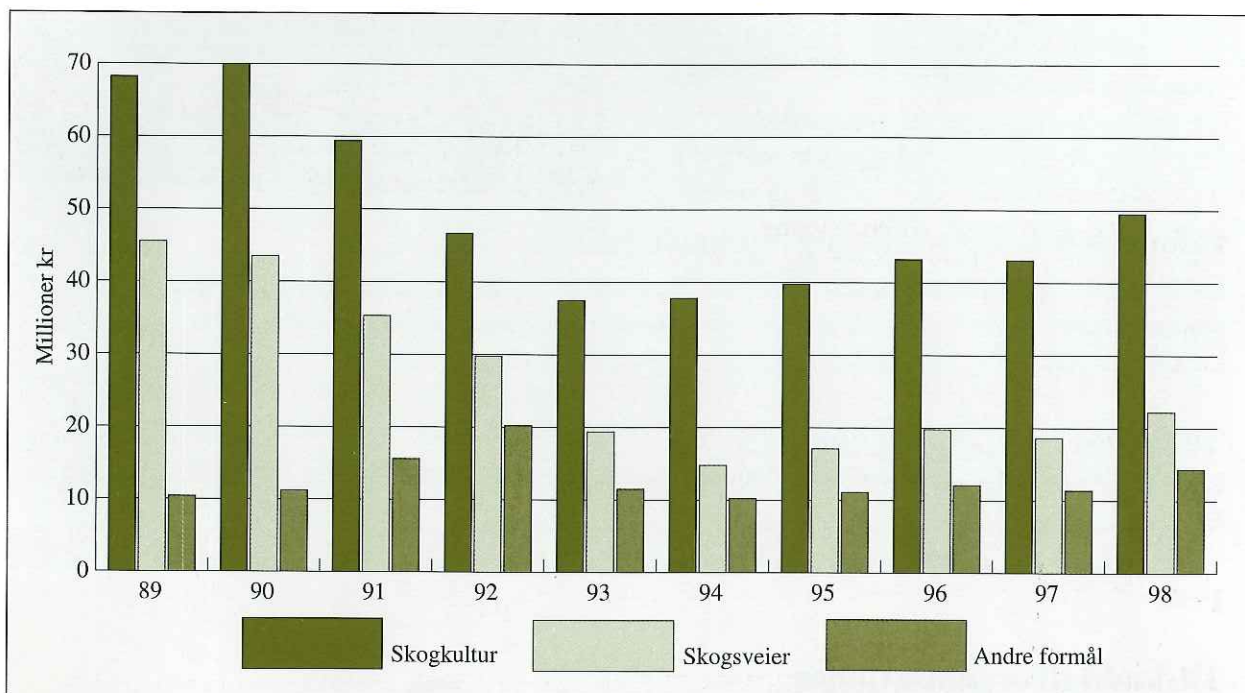
Skogavgift og offentlige tilskudd

Skogavgiftsordningen bidrar i stor grad til å gjennomføre de skogpolitiske målsettinger.

Gjennom skogavgiftsregnskapet er det utbetalt 86 mill. kroner til ulike investeringer i skogbruket.

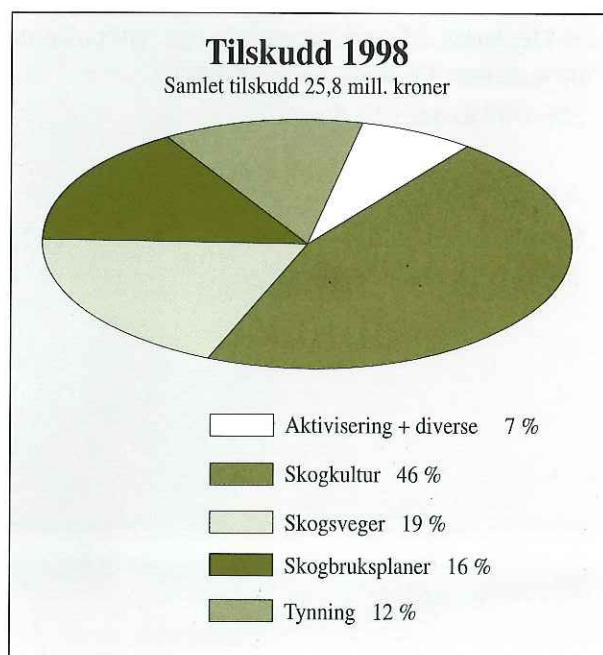
Innestående skogavgift ved årets slutt har de siste 3 år vært på ca. 150 mill. kroner.

Utbetalt fra skogavgiftsregnskapet fordelt på formål

Utbetalt tilskudd var i 1998 på ca. 25,8 mill. kroner og er fordelt slik figuren viser.

Tilskuddet består av statstilskudd og tilskudd fra Landbrukets utviklingsfond (LUF) og bygdeutviklingsmidler (BU).

Rentene av skogavgiften

Rentene av skogavgiften er forvaltet i henhold til forskrifter og i samsvar med godkjente budsjetter. Det er i alt brukt 7,6 mill. kroner i 1998.

Dette fordeler seg slik:

- 3,2 mill. kroner er brukt til tiltak i kommunene
- 1,2 mill. kroner er overført til Landbruksdepartementet
- 2,0 mill. kroner er overført til skogeierforeningene
- 1,2 mill. kroner er fylkesinntrukne rentemidler som i hovedsak er brukt til formål som er omtalt nedenfor.

Informasjon, veiledning og opplæringstiltak

Dette utgjør den største posten. En rekke fagarrangementer, studiereiser, annonser, informasjonsmateriell m.m. er helt eller delvis finansiert med disse midlene. Sammen med støtte til kursserien AKTIVT SKOGBRUK er det brukt ca 450.000 kroner.

Tiltak for barn og ungdom

Kontaktutvalget for skogbruket i Hedmark har etablert et tre-årig prosjekt med engasjement av egen informasjonskonsulent. Prosjektet ledes av en styringsgruppe utpekt av Kontaktutvalget. Se omtale annet sted i årsmeldingen. Det er brukt ca 300.000 kroner til tiltaket i 1998.

Tilskudd til organisasjoner

En rekke organisasjoner m.v. søker om tilskudd fra rentemidlene til sin virksomhet. I 1998 er Hedmark Skogselskap, Hedmark 4H, Jenter i Skogbruket og Utmarkslaget i Hedmark tilgodesett. Dessuten er det gitt noe støtte til naturvernorganisasjonene. I alt er det brukt ca 300.000 kroner til disse formålene.

Andre tiltak

Resten av de fylkesinntrukne rentemidlene er bruk til noe administrasjonskostnader ved skogavgiftsordningen samt diverse tiltak av mer beskjedne art.

Skogbrukets etterutdanning i Hedmark

Prosjektet "Skogbrukets etterutdanning i Hedmark" har vært et fellesprosjekt for skogbruket i fylket der organisasjonene og myndighetene har medvirket. Varigheten av prosjektet har vært 01.08.97 til 31.12.98, og det har vært finansiert med rentemidler av skogavgiften, BU-midler og egeninnsats.

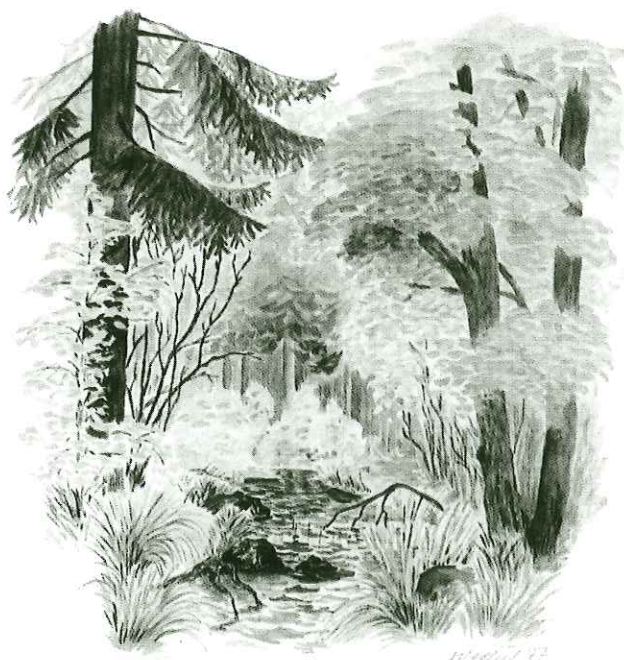
Målet har vært å lage et bedre tilpasset opplegg for ulike målgrupper. For skogeiere er resultatet kalt "Skogeierskolen". Det er et frivillig tilbud med obligatoriske og valgfrie timer hvor skogeieren selv velger sammensetningen.

Skogeierskolen har fire kategorier:

- Skogeier (ikke selv aktiv, kun "hjemmelsinnehaver")
- Beslutningsaktiv skogeier (driver selv, bruker ikke mye tid)
- Forvaltningsaktiv skogeier (bruker mye tid på forvaltning og administrasjon)
- Yrkesaktiv skogeier (vil utføre den daglige eiendomsdrift inkludert fysisk arbeid)

"Skogeiersertifikat" er dokumentasjonen på et oppnådd kompetansenivå definert av skognæringen i Hedmark. Skogsarbeidere og maskinførere vil få tilbud om årlige kurs for vedlikehold av kompetansen innen et emne valgt av næringen. Dette kalles "Kompetansekort".

Prosjektets arbeid vil bli videreført gjennom en nyopprettet stilling som leder for denne etterutdanningen.

Informasjonsvirksomhet

Informasjonskonsulenten

Petter Lexander var tilbake i stillingen som informasjonskonsulent for skogbruket i Hedmark 1. mai etter endt permisjon. Han har nå kontor på Norsk Skogbruksmuseum, og det er fortsatt skoleverket som er hans viktigste målgruppe.

Det er i 1998 holdt kurs for ca 100 lærere der temaet har vært miljøundervisning og uteskole. *"Lære med Skogen"* inngår som en viktig del av kursinnholdet. 90 lærerstudenter har vært ute i skogen og lært om skogen som klasserom, og fire grunnskoler er besøkt og informert om uteskoleaktivitet i skog og utmark.

Elevbedrifter – entreprenørskap som metode er presentert. I Hedmark er det flere skoler som har etablert elevbedrifter med utgangspunkt i ressurser fra skog og utmark. Det er etablert en forening *"Ungdomsbedrifter i Hedmark"* der informasjonskonsulenten er varamedlem til styret. NHO Hedmark/Oppland leder virksomheten, og målgruppen er videregående skoler der elevene skal få kompetanse til å skape sin egen jobb.

Informasjonskonsulenten er ellers en viktig støttespiller ved utviklingen av *"Naturskole"* på Skogbruksmuseet.

Fra stubbe til marked

FORYNGELSESSTRATEGI

I samarbeid med skogeierorganisasjonene har Fylkesmannen utarbeidet "Foryngelsesstrategi for skogen i Hedmark". Målet går ut på at ved forsvarlige foryngelsestiltak, bør 47% forynges naturlig, 48% bør plantes og 5% bør forynges ved såing. 50% av sluttavvirkningsarealet bør markberedes som et hjelpetiltak under visse forhold for å gi bedre naturforyngelse, enklere planting med bedre overlevelse og vekst, og som en betingelse for å kunne bruke såing som foryngelsestiltak. Hvis avvirkingen fortsetter i samme takt som den har gjort på 1990-tallet, vil dette gi et årlig plantebehov på vel 9 mill. planter. Det er pekt på nødvendige tiltak for å kunne nå målet, og Kontaktutvalget for skogbruket i Hedmark har bedt om at det utarbeides en konkret handlingsplan i den sammenheng.

NÆRINGSUTVIKLINGSPROSJEKTER I SKOGBRUKET

Samarbeid mellom trebearbeidende bedrifter

I Midt-Østerdal arbeides det med å styrke og utvikle samarbeidet mellom trebearbeidende bedrifter. Arbeidet rettes først og fremst mot å øke kompetansen og å styrke design- og produkt/markedsutviklingsarbeidet.

Prosjekt "Utsyn"

Gjennom mobiliseringsprosjektet "Utsyn" er det i fylket etablert flere tiltak/bedrifter som har skog og treråstoff som utgangspunkt.

Trebearbeidende bedrifter i Fjellregionen

I Nord-Østerdal er det utført forberedelser til et prosjektsamarbeid mellom Norges Landbrukshøgskole og Fjellregionen som går ut på å kartlegge "flaskehals" hos trebearbeidende bedrifter og så søke å finne tiltak for å redusere slike flaskehals. Prosjektet starter i 1999.

Kjerneved hos furu

Den store kjernevedandelen i furua i Nord-Østerdal er et aktivum som bør utnyttes bedre til visse produkter. Samtidig finnes det kunnskaper om hvordan en kunstig kan påskynde slik dannelsen av kjerneved. Det er grepet fatt i denne problemstillingen. Til nå er det arbeidet mest med å registrere kjernevedandel slik at sagbrukene bedre kan utnytte denne kvaliteten.

Bioenergi

Arbeidet med bioenergi er videreført, og Hedmark Bioenergiform har i 1998 gjennomført fire seminarer i emnet, noe som har samlet 200 deltakere.

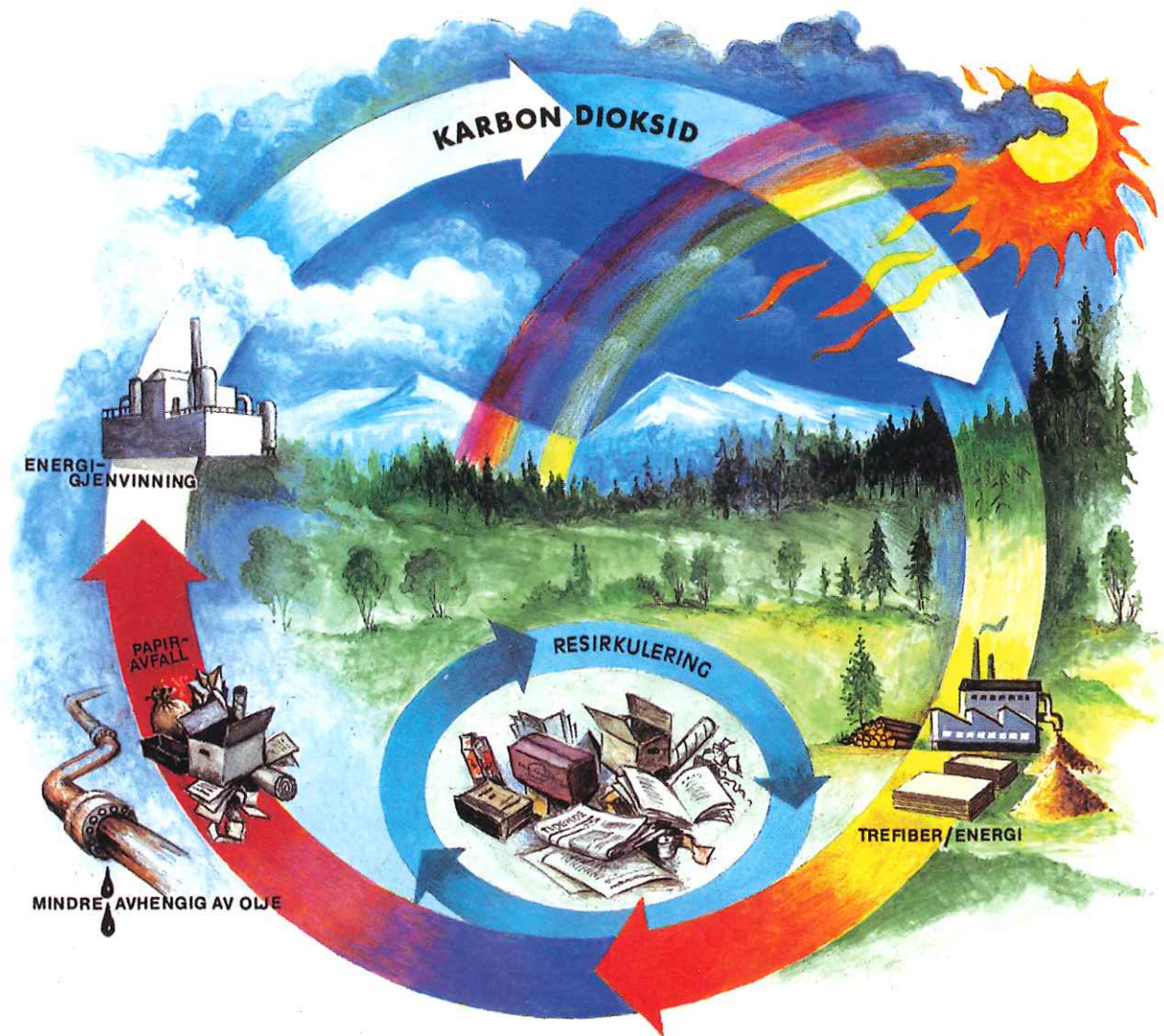
Lafteømmer

Stor virksomhet ved laftebedriftene i Hedmark fører til betydelig interesse for lafteømmer. Lafteømmer-sortimentet passer godt til furua i Nord-Østerdal, og i 1998 ble det avvirket nærmere 5.000 m³ lafteømmer i denne regionen. En god del skogeiere sørger også for kanting og barking av tømmeret sjøl. Dette minner om aktiviteten som var rundt om på småsagene i forbindelse med svilleleveransene på 1960-tallet.

Fotograf: Magne Sandrøen.

SKOGENS CO₂ - KRETSLØP

Illustrasjonen er hentet fra brosjyren «Oljealderen vil ta slutt» utarbeidet av Det Norske Skogselskap

Kontaktutvalget for skogbruket i Hedmark består av representanter fra

Fylkesskogsjefen i Hedmark
Fylkeslandbruksstyret
Glommen Skogeierforening
Mjøsen Skogeierforening
Trysilvassdragets Skogeierforening
Norskog avd. Hedmark
Hedmark Skogselskap

Kontaktutvalget har til formål å fremme skogbruksnæringen i fylket og drive informasjon om denne gjennom samarbeidsprosjekter og andre tiltak